

дуальних станів відповідно до завдань та умов діяльності особистості з ООП. У практичній психології зазначається, що саморегуляція – це процес впливу на власний фізіологічний і нервово-психічний стан, який багато в чому залежить від бажання особистості керувати власними емоціями, думками, переживаннями та поведінкою. Здатність до саморегуляції не з'являється у дитини від народження, а формується протягом життя. Основними ефектами психологічної саморегуляції для осіб з особливими освітніми потребами є: ефект заспокоєння (усунення емоційної напруженості); ефект відновлення (ослаблення проявів стомлення); ефект активізації (підвищення психофізіологічної реактивності).

Літ.: 1. Бобічук Г. Саморегуляція особистості. Київ: Основи, 2004. 231 с. 2. Гриньова М. Саморегуляція: навчально-методичний посібник. Полтава: АСМІ, 2008. 268 с. 3. Яцюк М. Психологія саморегуляції особистості. Вінниця: КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти», 2017. 92 с.

Ольга Вовченко

СЕГРЕГАЦІЯ В ОСВІТІ – 1) альтернативне розміщення владою дітей з особливими освітніми потребами у спеціальні навчальні заклади з одночасним обмеженням їхньої можливості до активної участі в житті територіальної громади, держави тощо; 2) один з етапів розвитку світової та вітчизняної системи освіти.

Сегрегація (лат. *segregatio* — відділення) — різновид дискримінації, який полягає у фактичному чи юридичному відокремленні в межах од-

ного суспільства тих суспільних груп, які вирізняються за расовими, гендерними, соціальними, релігійними, мовними чи іншими ознаками, що закріплюються в соціальних нормах, поведінкових стереотипах, громадських інститутах, кодується і підкреслюється символікою (знаками відмінності, одягом, табу, традиціями, ритуалами), та в подальшому законодавчому обмеженні їхніх прав.

В українському освітянському просторі широкого вжитку цей термін набув з початком наукових досліджень з метою запровадження інклюзивного навчання. Негативне забарвлення цього терміну спонукало освітян та суспільство загалом до перегляду парадигми освітнього простору України.

Літ.: 1. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови / В. Т. Бусел – К.; Ірпінь: ВТФ Перун, 2003. – 1440 с. 2. Політична енциклопедія / Редкол.: Ю. Левенець (гол.), Ю. Шаповал (заст. гол.) та ін. – К: Парламентське видавництво, 2011. – 808 с. 3. Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. / Редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін. – К.: Знання України, 2004. – Т. 2 – 812 с. 4. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки : підручник / З. М. Шевців. – К. : Центр учбової літератури, 2016. – 248 с.

Андрій Ланін

СЕМАНТИЧНА АФАЗІЯ (від грец. *semantikos* – означальний) – розлад, обумовлений ураженням третинної кори тім'яно-скронево-потиличних ділянок, що супроводжується порушеннями абстрактного мислення, процесів симультанного аналізу та синтезу на

рівні просторових і «квазіпросторових відношень» (див. Афазія, Симультанний). При С. а., незважаючи на наявність розуміння окремих лексем, втрачається загальна здатність усвідомлення мовлення через неможливість встановити причинно-наслідкові та логіко-граматичні відношення між словами (бабусина онука, бабуся онуки). При С. а. утруднене розуміння прислівників і значень прийменників. С. а. часто поєднується з порушеннями навичок лічби, конструктивного, просторового праксису.

Лит.: Tsvetkova L. S. Basic Principles of a Theory of Reeducation of Brain-Injured Patients. The journal of special education.

Юлія Рібцун

СЕНСОРНА АФАЗІЯ (від лат. *sensorius* – чуливий) – розлад, що обумовлений ураженням заднього відділу верхньої скроневої звивини кори домінантної півкулі головного мозку та проявляється в порушенні фонематичних процесів, розуміння мовлення через недостатність акустичного сприймання звукового складу слова у вигляді замін при читанні та на письмі (див. Афазія, Фонематичне сприймання). При С. а. наявна висока мовленнєва активність (логорея) поряд із запереченням власного недоліку.

Логопедична робота при С. а. будується на основі компенсації за рахунок зорового та рухового аналізаторів, що сприяє розширенню словника та поступовому засвоєнню семантики лексем (див. Відновлювальне навчання).

Лит.: Tsvetkova L. S. Basic Principles of a Theory of Reeducation of Brain-

Injured Patients. The journal of special education.

Юлія Рібцун

СЕНСОРНА ДЕПРИВАЦІЯ (від лат. *sensus* – почуття, відчуття, *deprivatio* – позбавлення) – тривала, більш або менш повна втрата людиною сенсорних вражень (сенсорний голод). В умовах С. д. у людини актуалізується потреба у відчуттях та ефективних (емоційних) переживаннях, а довготривале перебування в умовах С. д. зумовлює нестабільність емоційних станів. Спостерігається також порушення пам'яті, що безпосередньо залежить від циклічності емоційних станів. У відповідь на сенсорний голод активізуються процеси уяви, які впливають на образну пам'ять. Що суворіші умови С. д., то швидше порушуються процеси мислення, що виявляється в неможливості зосередитись на будь-чому.

Лит.: 1. Спеціальна педагогіка. Понятійно-термінологічний словник / За ред. В. І. Бондаря. – Луганськ: Альма-матер, 2003. – 436 с. 2. Дефектологічний словник: навчальний посібник / за ред. В. І. Бондаря, В. М. Синьова. – Київ: «МП Леся», 2011. – 528 с.

Вадим Кобильченко

СЕНСОРНА ІНТЕГРАЦІЯ (англ. *sensory integration*) – термін використовується як для опису процесу обробки сенсорної інформації, так і для позначення специфічного виду терапії, що базується на стимулюванні, покращенні процесів обробки сенсорної інформації, специфічний підхід до допомоги дітям та дорослим з порушеннями